Ч. 151 11.119. Львів, неділя 10. липня 1927. Оплата uplata zapłacono ryczałtem. Рік XL.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Одною лавою.

Львів, 9. липня 1927.

Передвчерашне засідання конституційної підкомісії для зміни виборчої ординації до польських законодатних установ у варшавському соймі стане не тільки історичною датою, але й великим педагогічним засобом історичного значіння для усіх тих наївних, що зіради колинебудь у який-небудь сентимент — не кажемо вже — польської реакційної правиці, але польської т. зв. лівиці у її відношенні до справ національних меншостей в Польщі. Якщо коли та лівиця на словах і старалася бути навіть ліберальною при трактуванні насущних нераз потреб національних меншостей то робила це облудно і з премидетацією, щоби задеклярувати перед світом виключно словами свій „лібералізм". На ділі ж вона була у відношенні до національних меншостей все рідною посестрою правиці, все з нею у вчинках солідаризувалася, все підтримувала ендецьку чи хієно-пястівську політику пруської системи „*ausrotten*" відносно всіх непольських народів, що опинилися під Польщею примусово, тих народів, для яких ендецькі шовіністи видумали вже навіть новий, гідний їх хороблиної фантазії термін — народів, „*którzy się szczycą cygańskiem, czy Dękarciem zawsze w pewnej mierze ekzotycznem pochodzeniem*".

(Читай передову „Сл. Польского" з 4. липня ч. 182.)

Коли позбавлені всякого почуття людяности, а навіть примітивних вимог приличности ендецькі ватажки, недужі зрештою на канібальство, виступають явно і отверто проти всяких прав національних меншостей, то це нас не дивує. Бо хто має відвагу прилюдно звати всіх неполяків „бенькартами", той не може ніколи спромогтися навіть на проблеск якоїнебудь тверезої чи безсторонньої думки в таких справах, як заспокоєння навіть тих прав національних меншостей, які гарантує їм сама польська конституція. Але хто про людське око признає слушність домаганням тих меншостей, хто на словах осуджує політику їх гноблення, а одночасно своїми вчинками підтримує те, що осуджує, той хіба навіть не гідний назви політика, а колиж при тім зве себе ще й ліберальним політиком, то компромітує взагалі весь лібералізм, компромітує демократію і понижує сам себе.

Зайвий раз доказала польська т. зв. лівиця, що вона належить до політиків тієї другої категорії. Доказала наглядно своєю незаповідженою і не попередженою ніякою декляраціею відсутністю на останньому засіданні конституційної субкомісії, що в політиці не признає ніякої послідовности, ніякої гармонії між словом і ділом, словом ніякої чесности. Бо чому вона, що так завзято поборювала пропоновані ендеками і еннеерівцями зміни виборчої ординації, не взяла нагло участи в засіданні субкомісії тоді, коли ця справа мала там остаточно рішатися. Наслідком відсутности лівиці пройшов на субкомісії проект, який обкроює коштом національних меншостей, точніше коштом переважно самих українців число посольських мандатів до сойму на цілих 32, а до сенату на 8. Навіть посол Попель, ініціятор останнього „знаменитого" проекту, обурився такою ухвалою правиці! А „лівиця" тихенько з тим погодилася.

Не один доказ своєї політичної облуди дала досі польська т. зв. лівиця національним меншостям, але те, що сталося передучора на конституційній підкомісії переходить усякі сподівання. Тут „лівиця" перейшла сама себе! Таку її поведінку мусять собі добре затямити всі національні меншости. Зокремаж український нарід внесе до історії „заслуг" т. зв. ліберальної польської демократії для „гоєння повоєнних ран" і „засипування проваллі" між обома „братніми" народами нову сторінку, але сторінку плюгаву своїм змістом, сторінку політичної облуди та нікчемности, сторінку ганьби, принесеної польською лівицею великій ідеї демократизму. Такими демократам ітаким „духом лібералізму" напоєними будівничими польська республіка не доробиться. Навпаки вона під опікою такої спілки ,як теперішня право-ліва в справі виборчої ординації підпаде ще більше ніж досі під ділання невмолимих зубів часу, що будуть її гризти аж до самих підстав.

Перед нами зарисувався один великий фронт польської нації і т. зв. польської демократії, що поставив собі за ціль дорогою законодавства довести український нарід як і усі національні меншости до позбавлення одинокого, можливого нині в Польщі засобу самооборони а саме: до позбавлення парляментарної трибуни. Це мусить взяти на увагу весь наш загал і мусить заздалегідь готовитися до оборони своїх прав іншими позапарляментарними засобами.

Проти карикатури самоврядування

Промова посла Б. Козубського в соймі підчас дебати над законопроектом про самоврядування 6-го липня 1927.

Уряд і Сойм проти себе.

Високий Сойме! Самоврядні закони на терені Сойму мають уже довгу історію. Внесли їх до маршалківської булави ще за міністра внутр. справ Керніка, а після довгих і важких терпінь в Адміністраційній Комісії в останні хвилині скону цього вмираючого Сойму попали вони на денний порядок серед нездорової атмосфери теперішнього політичного життя. Довкола цих законів ішла суперечка та боротьба між Соймом і урядом. Уряд з метою відкинути теперішні проєкти висунув у свій час т. зв. малий самоврядний закон. Тоді на Адміністраційній Комісії справу ставили так, що або переведуть у життя малий закон або приймуть великі закони. Одначе Адмін. Комісія відкинула малий і взяла як предмет своїх нарад теперішні проєкти.

А проте уряд не признав себе побитим і хотів поставити Сойм перед доверменним фактом, а саме: уряд марш. Пілсудського розписав на цьому просторі держави вибори до органів самоврядування. Деякі з цих виборів скінчені, інші ще йдуть. Т. зв. малий закон переведено в життя. Гадав би хто, що з такого факту і Адм. Комісія і весь Сойм добуде відповідні політичні висновки. Та цього вони не зробили і ми, обєктивні глядачі, стверджуємо, що Сойм веде у цій площині надалі боротьбу з урядом. Ми не маємо нічогісенько проти цієї боротьби, але гадаємо, що в такій ситуації теперішні закони не матимуть реального значіння. Дарма, що на українських землях вибори переведено на основі розпорядку ген. ком. східних земель з 1919 р. і австр. законів, уряд марш. Пілсудського кепкує собі надалі з істнуючих законів, а Сойм не має відваги ні сили, щоби приневолити уряд до нових виборів. Коли так то навіщо гаяти дурно час і псувати собі нерви?

Війт і гром. рада проти себе.

Ці самоврядні закони як не як, а цікавий плід державної творчости сучасної Польщі — один з дуже своєрідних зразків, в якому відбиваються всі хиби та суперечности внутрішньої державної будівлі.

Ці закони писані під невинним острахом перед національними меншостями, а головно українським народом, який збитою масою живе на просторих територіях і настільки політично та національно освідомлений, що раз уже зірвався створити власну державу: створив її, а коли й втратив свою державність під ворожим насильством то не зрікся ні на мить своїх державних змагань.

Ваш страх, панове, перед змаганнями українського народу був такий великий, що ви пішли в теперішніх законах на акт самогубства. Не хотячи допустити на українських землях справжнього самоврядування, тієї школи державного будівництва, ви свідомо згодились, щоби перечеркнути самоврядування для власного народу. Теперішні закони не вводять його навіть на польських землях, а коли не заперечують то бодай сильно обмежують саму ідею самоврядування. Доказом цього є вже сама схема, по якій збудоване самоврядування у цих законах.

А саме: проти громадської ради поставлено війта чи бурмістра; йому дали великі права і він стоїть понад громадською радою, не є виконавцем її волі, а її начальником, що дає їй накази. Не громадська рада має контролю над війтом, а навпаки: війт стежить за тим, щоби рада була слухняним знаряддям у його руках як представника адм.-державної влади. Війт це громадський староста і мов найменша трубка у бюрократично-державній машині він залежний від повітового старости як від свого зверхника. Староста може проти нього як свого урядовця почати дисциплінарку і призначити кару. Як це звичайно буває: найменший уряд і інституція, де він працює, має над собою найбільше начальників. Від кого то залежний війт і уся громадська рада: і від старости, і від повітового виділу, і навіть від такої інституції, яка щойно появиться: від воєвідського виділу. Так виглядає самоврядування в теперішніх законах. Чи не є це злобною карикатурою справжнього самоврядування?

Плід зляканої матері.

Не гадаю, щоби ви, панове, складаючи такі закони, були несвідомо під суґґестією того, що тепер діється в Польщі, так сказати на самих її верхах; чейже ви не брали зразок із коменданта творячи малих комендантів по селах і містечках. Хибний також здогад посла Герца з Н. П. Р., який гостро критикуючи теперішні закони, підозрівав їх авторів у тому, що брали зразки із Сходу, а не Заходу. Як бувший земський діяч можу ствердити, що навіть у царській Росії істнуюче там самоврядування не було таке карикатурне як те, яке ви хочете створити.

Закони самоврядування це вже суто польський, своєрідний твір, а що він виглядає як ненормальний новородок то вина в тому, що його мати — Адмін. Комісія — підчас злогів перелякалась. Навіть посол Герц признав, що страх перед національними меншостями викривив теперішні закони.

Жертвою вашого страху впала в цих законах не лише ідея незалежности самоврядуваня. Ви склали в них чимало інших жертв. Праві партії зріклись такого дорогого для них принципу одноцільности держави і створили вимкові закони для ріжних дільниць сучасної Польщі. А ліві партії забули про демократизм і про його принціп: рівної поведінки супроти своїх громадян і народів. І вони прийняли вигадку правиці та взяли діяльну участь в обрібці вимкових законів для українських і білоруських земель.

Не досить того, що ви віддали зовсім самоврядуваня державній владі і лякались його, таке куце, поширити на українські землі без застережень. Ви ввели ще до закону цілу низку статтей (118, 163, 166 і 173), на підставі яких ви можете зовсім перекреслити самоврядування на наших землях. І війта і всю громадську раду можна призначувати в наших громадах на підставі цих статтей.

Право призначування має не тільки староста, але й повітові та воєвідські виділи — і таким робом ви створили аж три засоби які мають за завдання нищити самоврядування на наших землях. Ті три органи ділають самодільно, немов-то стежучи один за одним як суперники в праці винищування самоврядування. Коли староста з якої-небудь причини не скористав з права у настановленні війта і громадської ради то може це зробити з власного почину без порозуміння із старостою воєвідський виділ а навіть повітовий.

Проста дорога і бічні стежки.

Таким робом ви спетрифікували законом ту систему „комісародержавництва", яку від літ адміністрація польська випробувала на наших землях. Бо від самого початку Польської держави, всупереч обовязуючим законам скрізь на українських землях ви насаджували урядових комісарів, наказних війтів і їх заступників. Ця невеличка, але добре підібрана кумпанія дала себе добре відчути серед українського населення, розтрачуючи громадське добро, всякими способами зловживаючи. На протязі недовгого часу свого порядкування вона встигла розбудити загальне обурення, яке іноколи доходило до того, що панів комісарів і наказних війтів стріляли. А тепер ви хочете той стан спетрифікувати про помочі законної леґалізації, даючи спромогу назначувати громадську раду та війта. Та крім цієї простої дороги, якія перечеркуєте самоврядування на наших землях, ви йдете ще й бічними стежками. Ці інші шляхи, оці ведуть до комісаровладдя це створен-

ся виїмкових обставин, якими ви обвалаєте вибір війта і спеціяльна виборча система до громадських рад, пристосована до закону щодо українських земель.

Щодо першої справи, то найголовнішою і майже єдиною умовою вибиральности на війта є знання польської мови в слові й письмі. Хто не відповість тим вимогам, не може бути вибраний війтом. І от цей припис буде вже четвертим джерелом, наслідком якого по наших селах буде в правила іменований війт, правда — неформально, але фактично, бо вибір на становище війта особи неукраїнської народности буде нечуване утруднений. Адже кожному кандидатові на війта висуненому українським населенням, будуть ставити одно й те саме питання: чи знає він достаточно польську мову в слові й письмі. А відповідь на це питаня буде така, яка тільки подобатиметься старості або його заступникові, чи навіть першому-ліпшому громадянинові польської народности. Таж кожний виборець може заквестіонувати чи даний кандидат відповідає вимогам закону щодо знання мови в слові й письмі. І вистане таке голословне твердження, щоб кандидат був усунений. Бо хтож буде про це рішати? іспитова комісія — чи „відзімісвн" представника влади? І це і друге одвакозо добре. Чи істнує який відклик у цій справі? Ні і ні! Якеж обильне джерело найріжнороднійших шикан і надужить створили ви з того припису в законі, який говорить про знання польської мови в слові й письмі!

На своє оправдання покликаєтеся на язиковий закон з 31. липня 1924 року. Але ви нещирі, не вільно вам опиратися навіть на ці, такі кривдячі нас язикові закони. Бо ви — правиця й лівиця польська — значно й погіршили тепер і те, що є в тих язикових законах. Адже в язикових законах є не тільки припис про знання польської мови. Є в них вимога і знання місцевих мов у тих, що хочуть бути в публичних урядах на землях етнічно не-польських. Про цю другу вимогу, вимогу знання місцевих мов — української, білоруської і литовської — в теперішньому законі вже не говориться. Стверджую, як дух правиці — дух Ст. Ґрабського — дальше побіджує т. зв. польську лівицю. Ґратулюю польській лівиці того виречення свого світогляду. Пanове зробили це свідомо, що в теперішніх законах не згадується про знання місцевих мов. Якби до самоврядних законів без змін перенесено припис язикових законів, то це утруднювалоб вам насаджування на наших землях війтів-поляків, аґентів державної влади. А це була ваша головна мета. І щоб дійти до цієї мети, ви вхопилися й інших засобів — крім того славного знання польської мови.

Ви створили ще й інше сито. Тим ситом є спосіб вибирання війта. Війта вибирає не все [illegible] громади на громадських зборах, як це було навіть за царських часів у Польщі, але громадська рада, бо легше диктувати свою волю невеличкому гуртові людей чим загалові громади. Не досить того! Громадська рада теж не цілком вільна у свому виборі війта і лавників, бо понад громадською радою стоїть виборча комісія, призначена старостою. І виключно та комісія може рішати, чи цей або той може бути кандидатом на війта. У свому рішенні та виборча комісія нічим не звязана. Правда, виборчу комісію іменують старости споміж членів громадської ради. І це примусило вас до останнього геройського чину в тому проєкті. А цим є створення окремої виборчої системи на українських та білоруських землях.

Це система т. зв. звуженого голосування. Вона має за ціль створити більшість з польської меншости на наших землях. Що з того, що та система є глибоко антидемократична, що суперечна з засадами рівного і пропорціонального права голосування? — Щоби лише ціль була осягнена, а демократизм і соціялізм це тільки шати, які надіває т. зв. польська лівиця на час виборчої аґітації. У самоуправних законопроєктах не осталось з польського демократизму і соціялізму навіть фіґового листка і з тих законопроєктів виглядає традиційний, нагий польський шляхтич, що на *„zagrodzie równy wojewodzie"*.

З уваги на те, що теперішні законопроєкти є запереченням самої ідеї самоврядування і мають глибоко антидемократичний характер, не дасться їх направити в часі дискусії на пленумі сойму. Лише адміністраційна комісія могла би великим накладом праці очистити ті стайні Авґія. Тому то в імени всіх клюбів національних меншостей: українського білоруського, жидівського і німецького ставлю внесення на відіслання теперішніх законопроєктів назад до адміністраційної комісії.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Наші культурні станиці на заході.

Український Науковий Інститут і Український Дім у Берліні.

(Дописи з Берліна.)

Берлін, 6. липня 1927.

Навязуючи до статті про участь Українців в музичному житті Берліна, поміщеної в „Ділі" з 29. червня ц. р., приходиться тепер занотувати дві нові події на українському ґрунті німецької столиці, що мають безперечне значіння не лише для нашої тутешньої еміґрації, але і для українського громадянства взагалі. Це відкриття нового помешкання Українського Наукового Інституту та Українського Студентського Дому в Берліні.

Український Науковий Інститут, заснований з кінцем минулого року в Берліні, встиг за короткий час свого істнування розвинути доволі живу наукову діяльність. Цілий ряд рефератів прочитаний дійсними і надзвичайними членами та стипендіятами Інституту в авдиторіях Берлінського Університету знайшов собі признання в німецьких науков. колах, що доказують пропозиції, зроблені деяким референтам, щоби їх доклади могли бути поміщені у відповідних німецьких фахових журналах. Перший випуск „Звідомлень Інституту" (*Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut. in Berlin*) науково-інформативного характеру, що ставлять собі за ціль поширення відомостей про здобутки української наукової праці за останні роки серед німецьких т. взагалі чужих кол, знайшов дуже прихильну оцінку. Перший том „Наукових праць Інституту" готовий до друку і появиться протягом літа.

Всеж таки мимо цих позитивних здобутків Інституту відчувався брак власного помешкання, як перешкода для устроєння канцелярійного апарату, для створення власної бібліотеки, для ведення семинарів і вправ зі стипендіятами і т. п. Тому ціла увага Кураторії Інституту була від самого початку звернена в тому напрямі, щоби підшукати для нього відповідне помешкання. При допомозі університетських установ вдалося найти в осередку міста ідеальний льокаль на приміщення Інституту. Крім викладової салі, яка може помістити 100 слухачів, є ще велика саля, призначена на бібліотеку та канцелярію, кімната директора Інституту, одна кімната для професорів та невелике помешкання для управителя канцелярії. Одначе відновлення цього льокалю та внутрішнє його пристроєння вимагало багато праці і коштів, через що відкриття могло відбутися щойно перед кількома днями. Тут треба підкреслити поміч з боку німецького фінансового світу, як нпр. Дрезденського Банку, який поставив до розпорядимости свого архітекта і за дуже низьку ціну виконав всі ці роботи. Не буду тут входити в подробиці, скажу тільки одно, що Український Інститут має сьогодня таке приміщення, якого може йому позавидувати неодин державний інститут.

Одначе ще імпозантніше представляється те, що зуміли створити кола, зосереджені біля Інституту, себто його Кураторія і Колеґія для українських студентів. Маю на думці Український Студентський Дім в Адлерсгофі, в найближчій околиці Берліна, який дає приміщення 21 студентам, що мешкають або по одному або по двох в кімнаті. В цьому домі є також викладова саля, яка може помістити 150 осіб і таким способом в майбутньому стане в пригоді не лише нашим студентам але й цілій українській кольонії при влаштуванні національних свят, викладів і невеличких концертів. Власник цього будинку, одна з державних установ, перевів його ремонт зі своїх фондів, а Інститут дав цілу його внутрішню обстанову. Тут знову треба піднести факт, що при внутрішнім влаштуванні Студентського Дому Кураторія могла рахувати на поміч німецьких приватних кол, а саме німецького промислу. І так фірма Сіменс дала по зниженій ціні все освітлення та електричні кухні, інша фірма все білля, а третя теплі покривала і т. д. Ця поміч з боку фінансових та промислових кругів прийшла в значній мірі завдяки тому, що на чолі Кураторії стоїть чоловік, що свою енерґію та силу своїх звязків присвятив цьому для українського громадянства важному ділу. Є це бувший міністр ґенерал Ґренер, який з пожертвою великої скількости свойого часу не лише виготовив пляни, вів переговори з відповідальними чинниками, але припильнував також переведення цих плянів аж до найменших детайлів.

Не можна пройти мовчанкою заслуг інших членів Кураторії, професорів Берлінського Університету, тайного радника д-ра Макса Зерінґа і директора Слованського Інституту д-ра Макса Фасмера, який головно в самих початках істнування Інституту підтримував його наукову діяльність. Помагав Українському Інститутові в його праці член Кураторії д-р Келлер з Кіля та п-ні д-р Вольтнер, асистентка Словянського Інституту, яка добровільно перебрала частину обовязків на

К. АНИЩЕНКО. 3

МИРОНОСНИЦІ.

(Продовження.)

Аби все до купи звязати, треба тобі, Онисько, сказати ось що: Год може за трицять, ще тебе в нашому селі не було, як в наше село забився десь із лапацонів* отой старий Олекса Таманський. Хто воно й що воно — і зараз не знаю. За селом, коло багна, поставив Олекса хижу й почав хазяйнувати: літом робив цеглу, а в зимку ходив до заводу. Петро мій каже: це була в нашому селі перша пролетарія. За Олексою пішли й наші дядьки: тепер, може, один-двоє не топчуть до заводу оту лапацьонську стежку, а тоді до заводу йшов останній хазяїн або зайда, як оцей Олекса. Та, кажу-ж, хазяїнував Олекса: коло хижі кілок на горшки й цуценя на торішніх соняшниках.

А в Олекси — дівчинка. Росло собі дичкою: без матірнього догляду. Іноді на селі казали, що пяний Олекса вигнав дочку на мороз і вона в кулях ночувала... чи то брехали про якогось лапацона, що на квартиру до Олекси став, а Саньку за куховарку взяв...

Звичайно: глузували з безталання вдовського.

Пригадую, якось весною наші дівки в хрещика грали. Казились, казились коло ґамазею, а потім взялись за руки і почали в журавля. Дівок сорок. Всі в корсетках, в намистах, в червоних чоботях, а стрічками вітер лоскотить... Під шинком старі діди сидять, ціпками землю копирсають — на молодняк той милуються... Мій покійник свекор і кажуть до когось:

— А найкраща дівка — Олексина дівка... Хоч і без намиста й на босу ногу... Тільки в Київі люди мають таку вроду. Неодмінно, на панський копил шита... Сучої пари Олекса — одстругав!...

— Та воно не його. Сам казав як пяний був...

— Пяний Олекса багато дечого каже...

Певно, неодному мойому свекору впала на очі Санька. Тільки й балачок, що про Саньку. Коло Олексиного цегельника що вечора хлопці бються. Олекса завше пяний, як ніч темна. А про неї чого вже тільки не казали... Але мені воно нідочого.

Так год за годом і йшло.

Якось оце шкандибаю до базару — глип на Олексин двір: не пізнала. Рублена хата з ґанком, зеленою бляхою вкрита — коло хати — садок; на току — ожеред соломи. Корівка з телятком ремиґають.

А Микита-француз, щойно повернувся з того полону, конячкою їде.

— Сідайте, бабо, підвезу... Трр... Ач бісової душі комуна, як живе! Тільки й хазяйства було, що червиве цуценя, а тепер — подивіться-но!...

— Бог йому дав, синя

Микита, як загне:

— Добрий Бог... з... таким Богом! Як пісчанці завод грабували, Олекса теж не дрімав: пудів з двісті сахару дістав — от Бог поміг і хатку поставить і корівку в двір ввести та ще й дочку заміж оддав: Бог найшов і для неї пару... Но, ряба...

Джикнув конячку — заторохкотів возок. Кажу до Микити:

— Хто вже із нашої округи та не грабував завод: хто скільки міг, стільки й набрав: куркулі — возами, пролетарія — мішками... А потім, хто як умів, такий і розпорядок дав тому добру. Ті на самогон його перевели, другі до Київа одтитирили та за добрі гроші продали, а в деяких так воно й погнило закопане...

— Не те мене за серце бере, що грабували, — повернувся до мене Микита, — а те, що отака бісова кров за пролетарію себе видає: і в сільраді, і в ячейці. Прийдіть на зборню: хто більше всіх репетує? Олекса Таманський. Як до Київа депутата якого — кому їхати? Олексі Таманському. Чого так? Пролетар з діда-прадіда й верховода: під його командою завод ограбували й спалили... Ну, як гляну на наші порядки: руки сверблять. Не такою повинна бути пролетарська правда. Бачив я людей: — французів і кого хочете...

— Та й мій Петро щось казав про Олексу... Я така рада, що він в ті діла не входить, а як завод грабували, то його й зовсім не було. Остався чистий перед людьми і...

— Ну-у! ваш Петро поспів на готове: кажуть, і днює й ночує у Саньки Таманської. Здається, скоро вам і бабою бути... А но-о, ряба!...

Замовчала я. Микита цьмокав на конячку; так мовчки й до базару приїхали.

Повернулась з базару, жду Петра та й думаю, та й думаю. Надумала таки: нічого йому не скажу. Може, сам колись розбалакається. А на Саньку Таманську й гнів мене бере — неначе й ревнощі материнські.

З Петра вже ока не спускаю. Піде — прийде. Іноді наче пиріжок утече разом з Петром... Морока... Примітила нарешті — коли йде на село вже щось та візьме в кишеню: чи окрайчик хліба, чи горохяник пиріжок... А то якось клуночок гороху взяв.

— Складчина парубоцька!

Пішов — вернувся тихо-мирно, без галасу — в покійного Дмитра вдався: як випе, так — спати. Принюхуюсь: не смердить самогоном...

Що хочеш гадай, що хочеш думай... А Санька Таманська в голові стоїть... Ну, а оце, як здибала — вдивляюсь, чим-то вона причарувала мого сина. Чорне-пречорне обличчя, очі дивляться, наче з провалля... Сорочечка з кропивяного* полотна, спідничка рябенька; стара драна корсетка без гапликів. На голові — біленька хусточка... Жидівська наймичка та й годі!

(Далі буде.)

* Із Литви. Авт.

* З якого шиють великі мішки — „кропивянки". Авт.

себе. Що українські кола зосереджені біля Інституту старалися підтримати його всіми силами, це річ самозрозуміла, яка не вимагає окремої згадки.

Таким чином Український Науковий Інститут в Берліні має вже свою домівку, що повинна стати нашим науковим форпостом, висуненим на захід для підтримування живого звязку з німецьким науковим світом та для передавання найновіших здобутків науки українському громадянству.

Безперечно неменше значіння має також само Студентський Дім, який дає можливість українським студентам в Берліні за невеликою оплатою 6—10 марок місячно дістати помешкання зі світлом, опалом, виною та лікарською опікою. У випадках цілковитої незасібности признає Кураторія помешкання без оплати. Якщо буде тільки хоч невелика поміч матеріяльна з боку українського громадянства, є оправдана надія, що Студентський Дім буде можна поширити і дати приміщення більшій скількости студентів. Початок зроблений, дальший розвиток та істнування Інституту залежить в значній мірі від цього, як відгукнеться українське громадянство на ці факти.

І. М.

Виборчі висліди.

ЛАВОЧНЕ, пов. СКОЛЄ.

В громаді Лавочне відбулися вибори в днях 3—5. липня. В IV. і III. колі перейшла ліста, уложена в порозумінні з жидами; вибрано в IV. колі 5 українців і 1 жида, в III. колі 5 українців і 1 жида. В II. колі голосували самі жиди й вибрали відповідно до компромісу 5 жидів і 1 українця. Поляки, озлоблені, що їх ліста, як і ліста сельробів, не зважаючи на їх шалену агітацію, провалилася в двох колах великою більшістю, в I. колі, де мали запевнений вибір своїх 6 радних (бо на 14 голосуючих було 3 українців і 1 жид) — голосували солідарно й вибрали 10-а голосами 6 жидів. Ліста українська мала 4 голоси. — В IV. колі українська ліста мала 170 голосів, а компромісова польсько-сельробівська 45, в III. колі українська 69, польська 24, а сельробівська 20. Слід іще додати, що поляки, озлоблені на місцевого пароха о. А. Дубицького за те, що українці голосували в порозумінні з жидами і з поляків нікого не вибрали, між заступниками з I. кола вибрали його жінку п. Ольгу Дубицьку. Ось тут показалася якнайкраще їх безмежна ненависть до нас.

ДРОГОБИЧЧИНА.

В селі Летня біля Медeнич, дрогобицького повіту, вибрано радними 28 українців, 3 поляків і 1 жида. Всі 16 заступників — українці. Як деінде, так і тут не обійшлося без надужить. Так прим. у 4. колі на 560 голосуючих гром. писар, хоч українець, вписав тільки 356 осіб. Подібно було і в колі 3. Через нього та кількох несвідомих, не зважаючи на протести, вибрано радним іназначеного війта, поляка Мих. Вафальовича, а також двох інших поляків та корчмаря Ґабалера. Село Летня — одно з найбільших у Галичині, бо має понад 600 хат і 3.500 душ населення. На жаль, у селі нема читальні, а кооператива ледви клипає. Може хоч тепер село забереться до освітно-культурної праці. Дуже бажане, щоб у Летні скликано як найскорше віче УНДО, а зокрема також у Меденичах на весь судовий повіт. Зазначимо ще, що в Летні пробував щастя представник сельробу Пелехатий, але його віче не відбулося.

ГОРОДЕНКА.

Вибори відбулися в днях 29. м. м., 1. і 4. ц. м. Перейшла в цілости ліста бльоку. Вибрано в IV. колі 4 українців, 4 поляків і 4 жидів, в III. 12 українців, у II. 12 жидів, у I. 12 поляків. Між українськими радними є д-р Т. Окуневський, д-р Кассіян, канд. адв. Морозевич, 2 міщан і 7 селян. Радні поляки й жиди в більшости інтелігенти. В раді нема ані одного вшехполяка.

Вислід гром. виборів у тернопільському повіті, переведених від 24—28/6 1927.

1) Гаубічок Великий на 32 радних, 24 українців, 2) Купчинці на 48 радних, 48 українців, 3) Серединці на 16 радних 0 українців. У громаді около 20 прц. українців. Ліві поляки й українці внесли протест.

4) Малашівці на 16 радних, з того 15 українців, 1 поляк. Поляки внесли протест. 5) Баворів на 32 радних 12 українців (в того 3 хруні), 6) Товстолуг на 24 радних 18 українців, 6 поляків, 7) Провитин на 24 радних 24 українців, 8) Красівка на 16 радних 16 українців. Поляки внесли протест. 9) Ходачків Малий на 40 радних 37 українців і 3 поляків, 10) Чистилів на 24 радних 18 українців і 6 поляків, 11) Курівці на 32 радних 32 українців, 12) Прошова на 24 радних 12 українців і 12 поляків, 13) Березовиця на 32 радних 25 українців і 7 поляків, 14) Біла на 32 радних 24 українців і 8 поляків, 15) Янківці на 24 радних 12 українців і 12 поляків, 16) Заруде на 16 радних 16 українців, 17) Воробіївка на 24 радних 12 українців і 12 поляків, 18) Ладичин на 24 радних 12 українців і 12 поляків. Українці внесли протест. 19) Константинівка на 16 радних 14 українців і 2 латинників, 20) Мишковичі на 24 радних 12 українців і 12 поляків, 21) Романівка на 24 радних 16 українців і 8 поляків. Поляки внесли протест. 22) Смиківці на 24 радних 18 українців і 6 поляків, 23) Шляхтинці на 24 радних 22 українців і 2 поляків, 24) Байківці на 24 радних 0 українців 24 поляків. Українці внесли протест. 25) Сущин на 24 радних 12 українців і 12 поляків, 26) Домаморич на 32 радних 32 українців, 27) Івачів Долішний на 24 радних 23 українців і 1 поляк, 28) Івачів Гор. на 24 радних 20 українців 4 поляків, 29) Лука на 24 радних 22 українців і 2 поляків, 30) Гладки на 24 радних 20 українців 4 поляків, 31) Юзефівка на 16 радних 7 українців і 9 поляків. Українці внесли протест. 32) Буцнів на 32 радних 3 українців і 29 поляків. Українці внесли протест. 33) Должанка. При голосуванні в четвертому колі не допущено безправно до голосування около 150 українських виборців, головно жінок, а коли недопущені почали твердо упоминатися за своє право, наказний війт зірвав вибори, не оголошуючи ніякого вислідy. Найближчого дня доніс до старости, що виборці зробили бунт, що відносили ворожі оклики проти Польщі, наслідком чого кілька днів перебували в селі тайні агенти з Тернополя та переводили в тій справі слідство. На 4. липня ц. р. оголошено вибори з III., II. та I-го кола. Що буде з 4-тим колом, громадяни не можуть дізнатися. 34) Городище на 16 радних 15 українців і 1 поляк, 35) Мшанець на 24 радних 22 українців і 2 поляків, 36) Дітківці на 24 радних 20 українців 4 поляків, 37) Дубівці на 24 радних 20 українців і 4 поляків, 38) Вірки Вел. на 32 радних 15 українців і 17 поляків. 39) Микулинці на 32 радних 5 українців і 9 поляків і 18 жидів. З українців вибрані: адвокат д-р Роман Слюзар, о. Евген Кароль, Йосиф Шкамбара, Михайло Гризков [illegible] та Іван Абрагамовський. **Українці йшли в компромісі із сіоністами. Українці мали в 4. колі 14 проц. виборців, у 3. колі 20 проц. виб, у 2. колі 4 проц. виб. а в 1. колі 5 проц. виборців.**

КАМІНЕЧЧИНА.

В селі Ракобутах, камінецького повіту, переведено вибори 26. п. м. Перейшла в цілости українська ліста. Вибрано 24 наших свідомих людей, в тому 2 латинників-українців. До виборів була громада підготована д-ром Мик. Струтинським. З окремою лістою виступив хрунь Яким Олійник, але він і його прихильники соромно провалилися.

БЕРЕЖАНЩИНА.

При виборах до громадських рад у Бережанщині вийшли ми побідно в селах Ольховець, Потутори, Криве, Лапшин, Стриганці, Козівка, Рибники, Котів, Рекшин, Кальне, Тростянець, Вербів і Козівка. Перепали ми в Літятині, Мечищові. Всюди внесені протести. В самих Бережанах назначені вибори до IV. кола на 13. липня. Виборча акція оживлена. Поляки дають одній третині населення місте, себто українцям, на 48 радних „аж" 6 місць, резервуючи для себе 26, а для жидів 16. На такий компроміс українці згодитися не могли і як воно не зміниться, виступлять при виборах із самостійною лістою.

Село Хоробрів, бережанського повіту переводило у себе вибори 1. липня 1927. Перед виборами повстали в селі на тлі особистих порахунків дві партії і кожда з них ставила свою лісту. Щоб бути певною побіди, і одна і друга сторона увійшли в порозуміння з місцевими мазурами-кольоністами, яких є в громаді всього 8 родин. Одна наша сторона обіцяла мазурам 2 радних, а друга 3. Мазурі пообіцяли окремо одним, а окремо другим, що їх підтримають при виборах. Коли прийшло до вибору в I. колі, наші сільські „партійники" подавали свої голоси на мазурів, як їм були обіцяли—а мазурі замісць голосувати на компромісову лісту, в якій було двох їх радних а двох наших, подавали до урни свої власні картки, в яких повписували на радних всіх своїх. І так при помочі наших голосів мазурі здобули 6 радних—на всіх 16 радних! А якщо в громаді не булоб особистих порахунків між нашими амбітийками, то до ради не був би війшов ані один мазур! Цей прикрий для нас вислід виборів тим сумніший, що цілу акцію компромісу з мазурами вів наш місцевий інтелігент, який хотів перевести в громаді „санацію" місцевих відносин—а замісць того пошили його мазурі в дурні... Може по такім прикрім інциденті прийде національне отверезіння і в цій громаді.

КОПИЧИНЦІ.

Перемогла ліста бльоку. В 4-ім колі вибрано 5 українців, 4 поляків і 3 жидів, у 3-ім колі 12 українців, у 2-ім колі 12 жидів, у 1-ім колі 12 поляків. Таким чином у раді є 17 українців, 16 поляків, 15 жидів.

Мих. Рудницький.

Популярність невідомого.

Нікого не повинен дивувати факт, що на важких письменників приходить в ряди-годи мода так само як на легких. На важких повинна би вона приходити навіть частіше, бо найхарактеристичнішою ознакою моди є те, що вона — незрозуміла. Ніхто не в силі розяснити в 1927 р., чому 50-літня дама в короткій спідничині інститутки має виглядати гарно та пристійно, а два роки раніше або пізніше як малпа.

Снобізм однаково сильна духова пружина в моді як і в літературі. Живемо в добі, коли „новість" є такою щоденною потребою, що навіть найзавзятіші революціонери, що скидають із педесталів усі признані слави, захлипуються від нового славного імення тільки тому, що почули його вперше.

Такі думки сверблять мене при нагоді одного імення, яке в останніх двох тижнях европейська преса повторила сотки разів із найбільшою пошаною. Поль Валері став героем дня з дуже банального приводу: його прийняли офіціяльно до „Француської Академії" себто надали йому титул „безсмертного". Ще один безсмертний! Це не була би ще причина, щоби йому присвячувати окремий фейлетон! Чи не справедливіше було би почати по черзі від найстаршого з тих 37-ох, що вже сидять на Олімпі над Сеною стільки літ?

Валері не менше цікавий як усі його канонізовані товариші, але... сила актуальности є велика. До кілька слів про Валері мене заохотила рецензія в травневім „Літ.-Наук.-Вістнику" на поему О. Бабія „Гуцульський курінь". Я давно вже так щиро не реготався як тоді, коли прочитав там таку батьківську раду молодому поетові: „Від самого автора залежить, чи інтензивною працею над собою удасться йому добре вийти з боротьби між закоріненими в нашім письменстві старомодними поглядами: і на мистецькі прийоми, і на світ взагалі, а тим новим, яке, ломлючи заразу XIX в., здобуває собі права життя на Заході. Монтерлян, Валері, наприклад, помоглиб авторові це нове щодо світогляду". Гумор скритий не в наголошенні слів „старомодними", „світ взагалі" або „це нове" — а в наголосі на слова „Валері".

Послухайте, як починає свою свіжу статтю про Валері, критик „Журналь де Деба" Бельсор: „Клеман Жонен оповідав недавно в Кандіді, що один молодий швед, приїхавши до Парижа для студій над творчістю Поля Валері, мусів їх зріктись, тому, що не мав 20.000 фр. потрібних, щоби купити всі книжки, чи пак брошури цього автора, з яких більшість видана у мінімальній скількости примірників — вичерпана в мент своєї появи. Другий скандинавець узявся на спосіб переписування найрідших у Національній Бібліотеці. Але і цей мусів зріктись такої праці. У бібліотеці таких як він було 8-ох, що приїхали з далеких країн і змагались за той скарб". Можливе, що найщасливіший між ними, той, що мав книжки Валері перед собою і не хотів їх випустити з рук, був саме рецензент „Літ.-Наук.-Вістника". Не є виключене теж, що Бабій візьме собі до серця його науку і пічне вчитись француської мови виключно для Валері. А що щирі та розумні ради мають іноді чародійний вплив, хто зна, чи не найдеться в нас ще 10 молодих письменників, які пічнуть шукати у книжках Валері — світогляду.

Всім, що гинуть за модним іменем, добре буде знати, що Валері не має в собі ні одної зовнішньої риси „оригінальности", „сензаційности", „новости". Коли я після двохлітнього листування з Парижем дістав його збірку поезій „Приваби" і томик фільософічних нарисів, першим моїм почуванням було ніякове розчарування: що на цьому чудовому папері так мало друку, — нема що й на зуб узяти.

Валері вповні свідомий того, що плоди його уяви та думки недоступні для ширшого загалу. Він приготовлявся довгими роками до вислову кожної думки і його твори це радше зшитки інтимного денника, ще й зшитки, з яких більшість сторінок автор перед друком вирвав, щоби не повторити нічого банального та очевидного.

Він письменник майже недоброхітний, пів-аматор, який хотів лишитись аматором тому, що вихований у соворій атмосфері творчости та витонченого інтелектуального середовища ставив до літератури надто високі домагання, щоби зважитись стати проти них із своїм пером. Валері — уроженець Корсики (ур. 1871), казкової поетичної країни; його предки — вікова шляхта. Коли в 13-тім році життя він їде до Монпеліє до гімназії, йому здається, що з морського берега попав між стіни вязниці. Кінчаючи гімназію починає цікавитись архітектурою, студіюючи одночасно право. Лектура всіх класиків і сучасних іде само собою, паралельно, ще змалку. Як 18-літний студент він полонений

ЯМПІЛЬ.

В 4-ім і 3-ім колі перейшла ліста українська, в 1-ім і 2-ім польська.

ЯРЕМЧЕ.

Перейшла ліста бльоку. Внехпольська про валилася цілком.

ЯНІВ к. ЛЬВОВА.

Вислід виборів до громадської ради в Янові к. Львова, які відбулися 4. і 5. липня ц. р. такий: в 4-ім колі 2 українці, 1 поляк, 3 жидів; у 3-ім колі 4 українці, 4 поляки; в 2-ім колі 1 поляк, 7 жидів; у 1-ім колі 1 українець, 7 поляків. На 32 радних (в тім 4 віриліст) українці мають 7 радних і 4 заступників. У 4-ім колі голосувало 48 прц. управнених до голосування, в 3-ім колі 59 прц., у 2-ім колі 100 прц., у 1-ім колі 100 процент.

БОГОРОДЧАНЩИНА.

В місті *Богородчанах* вибрано лалви 18 українців, зате аж 19 поляків (самих „направяків") і 16 жидів. Вислід для нас дуже некорисний і досі небувалий. Відношення властей до українців було дуже цікаве і мабуть ніде в краю тепер не практиковане. Нас тут зовсім зігноровано, зате заключено пакт жидівсько-польський, чим і пояснюється сумний для нас вислід. — Вислідн по селах такі: *Старі Богородчани* — 41 українців, 1 поляк; *Поляна* — всіх 24 українці; *Глубоке* — всіх 32 українці; *Хмелівка* — 23 українців, 1 поляк; *Лесівка* — всі 16 українці; *Лгліва* — перемогла хлібоїдська кліка, бо лиш 12 чесних господарів увійшло до ради; *Грабовець* — вибрано самих українців, польська ліста провалилася; *Горохолин*, *Пороги* і *Манява* — перемогла хлібоїдська кліка; *Саджава*, *Невочин*, *Посіч*, *Іваниківка*, *Глебівка* — перейшли ліста свідомих громадян; *Лисець-місто* і *Сологнина* — перейшла ліста бльоку.

ЛЬВІЩИНА.

В *Збоїсках* перейшла в цілости компромісова ліста. Вибрано 11 українців, 11 поляків і 2 жидів. Всепольська ліста у всіх колах соромно провалилася. До виб. списків не втягнено м. ін. 22 братчиків з монастиря Редемптористів і 8 сестер з монастиря пашних Йосафатинок — усі в 4-ім колі.

В *Замарстинові* на 40 радних поляки здобули аж 26 мандатів. Українці, як у всіх підльвівських громадах, вийшли кепсько.

В *Голоску Великім* вибрано 13 поляків, 2 українців, 1 жида. Протест буде внесений.

У *Миклашеві* вибори перейшли добре. Вибрано самих свідомих громадян. Проти цих виборів внесли протест поляки, який підписало до 30 українців. Сумно!

ЛЮБАЧІВЩИНА.

В с. *Жабалові* відбулись вибори 4. липня п. р. Є це перші вибори, які зробили переворот і які мають велике моральне значіння для цього села. Вони показали, що українці є господарями в своїй хаті, бо становлять переважаючу більшість, понад 75 прц., тому принесли вони нам побіду. Поляки, озлоблені тим, що українці не просили їх потіхо, щоб були ласкаві поставити своїх кандидатів — вибори збойкотували. В усіх колах вийшли самі українці. Майже всюди була єдність, хоч і тут траплялися хруні. Бідя всюди по селах йдуть проти наших інтересів. „Власна *безпеченьства*" терроризувала людей, щоб не йшли до виборів. Поляки внесли протест і, як ходять чутки, вибори відбудуться вдруге.

В селі *Вілька Жабалівська* вибори відбулися при кінці червня; цілу громадську раду вибрано свою.

Ширіть наш часопис!

Виборчий рух.

ТЕРЕБОВЕЛЬЩИНА.

Дня 3. липня ц. р. відбулося в **Струсові** передвиборче жіноче віче. Віче отворила Анна **Декайлова**, яку вибрано опісля предсідателькою. Секретарювала Ольга **Іванчуківна**. В політичнім рефераті обговорила п-і Вленка **Баранова** з Тернополя становище жінок у житті суспільнім, а зокрема у виборах до громадських рад, при чому пояснила виборчу ординацію. В рефераті освітньо-організаційнім п-і Ольга **Богачевська** старалася на історичних примірах з визвольного руху інших народів розбудити приспані уми нашого українського жіноцтва. Місцевий парох о. Т. **Цегельський** говорив про велике значіння жінки в суспільно-національній праці і заохотив жінок до масової участи у виборах. Опісля принято відповідні резолюції. Жіноцтво, що виповнило простору салю читальні „Просвіта", порішило взяти живу участь в народньому житті.

При затрутю зіпсутими стравами як також алькоголем, нікотиною, кокаїною, приноровлення **природної гіркої води** *Franciszka Józefa* є цінним помічничим середником. Лікарські праці спеціяльно стверджують, що при затрутю оловом, яке викликує уперту обструкцію і є приводом тяжких кишкових болів, вода *Franciszka Józefa* швидко усуває ці обяви.

Виборчі надужиття.

В ГОГОЛЕВІ шляхотська бута дідича переходить усякі межі. Він дає прикази вязаному війтові, який є сліпим його знаряддям. Війт Малец уважає найвищим правом та приказом те, що „пан зі двора" казав. Сам дідич перехвалюється вже, що як війтом не виберуть його колишнього парубка, а по поворотї з Америки заступника війта, Бацилька Ожгу, то взагалі не буде громадської ради ані іншого війта, бо він уже постарається про все потрібне. В реклям. комісії дідич є всевладний: свойому шинкареві Шмулеві, який предложив скарбову посвідку, що платить більше ніж 1 шесту часть податків у громаді і тимсамим є вірилістом, — зачислив податок до суми, яка є підставою поділу на кола, а через те ніхто більше з оподаткованих не увійшов до 1-го кола. В той незаконний спосіб забезпечив собі 1. коло, де має 3 голоси проти 1. На його жадання реклям. комісія скоротила речинець гарантованої дідичем гривни, відпоів. 8. днів, звернула з дописком „Реклямаційна Комісія *не урзендує*". Наказаного війта, що боявся гривни за ті надужиття дідич успокоїв, що зараз іде до старовства та полагодить усе добре, а якби й була гривна, то він (дідич) заплатить її зі своєї кишені. Члени комітету внесли потрібні відклики та представлення надужить з домаганням загарантуваної дідичем гривни, відповідно до мішної його шляхотської кишені. Отсе вже друге таке реклямаційне поступовання, бо перше уневажнено за надужиття. Треба додати, що комітет має важку працю, бо в селі є значний відсоток полячків, яким помагають доморослі хруні, які сильно утрудняють побіду національно свідомій більшости. Всеж така, як тільки старовство стане в обороні потоптаного права й не буде нермуватися протекцією супроти дідича то й перше коло буде вирятуване і ми у всіх 4 колах переможем. Побачимо, чи міністер Складковський на кинни варядив вибори та чи влада є дійсно безсильна супроти шляхти. А збаламученим гоголівцям належало би пригадати тепер, які то слова виписує обирачам на церкву їх „пан": „Будова мейсцового косцьола розпочента". На церкф не дам! — Валентин Крушевскі."

Гоголівець.

З польських справ.

За відозву в справі амнестії для політичних вязнів. Слідство проти сен. Лімановського, письменників Г. Даниловського й А. Струга, адв. Смяровського й інших визнач осіб, що підписали свого часу відозву за амнестією політ. вязнів, закінчено. VIII. відділ окружного суду уморив нарешті справу ізза відсутности знамен проступку.

Виборче право військових. На засіданні злучених соймових комісій конституційної і військової принято одноголосно в трьох читаннях законопроекти про новелізацію дотеперішніх законів про основні права й обовязки офіцерів і рядовиків у тому змислі, що як старшини, так і рядовики мають п а с и в н е виборче право до сойму й сенату, натомісць не мають ні активного ні пасивного виборчого права до ніяких самоврядних установ.

Навчання гігієни в школах. Міністерство освіти вводить у всіх державних середніх школах Польщі з початком року 1927/28 систематичне навчання гігієни і помочи в наглих випадках. Ці предмети викладатимуть спеціяльні шкільні лікарі в VII. клясі по 1 год. тижнево.

Завішення віцедиректорів Банку Краевого Господарства. Віцедиректорів Банку Краєв Господарства Ніжинського і Росцільда завішено в урядованні у звязку з вислідом ревізії м. р. і на початку ц. р. Найвищою Палатою Контролі Держави.

Нові віцепрезиденти міста Варшави. По кількох безрезультатних голосуваннях вибрано нарешті й віцепрезидентів Варшави в такому порядку: Шпотанський (ППС.), Боженський (КОПС.), Богуцький (ППС.). Клюб санації („направяки"), невдоволений тим вислідом, рішив перейти до опозиції і відкликав радн. Роговича з президії.

НОВИНКИ.

— **Особисті вісти.** В університеті Бонн над Рейном одержав 6. ц. м. степень д-ра фільософії (матем. і фізики) п. Андрій Олександер Ластовецький, бувш. голова спілки українських студентів у Берліні. Кілька його статтей з фізики було друкованих і в нашому часописі.

— **Із львівської хроніки.** Під Кульпарковом кількох бандитів обстрілювало поліцаїв замісць показати легітимації; 4-ох з них сидить у холодній. — 25-літня Анна Филип випила отруту в самовбивчім намірі, те саме зробив Рип. Міляневськи, Іван Смик шлюсар і служниця Паранька Гарасимів, за те, що посудили її в крадіжі 50 зол. Поліція переглянула чистоту львівських пекарень і прийшла до висновку, що найкращим способом на чистоту є брудні зачинити; тепер в 3-ох, де був бруд зразкова чистота. Із власного бальону впав урядовець магістрату Петровський, коли вийшов туди вечером, не знаючи, що бальон направляють. Він має 23 років, а носить титул „емерита".

— **Страйк кафлярських робітників** почався у Львові 4. п. м. Вони домагаються підвишки на 150 прц. більше передвоєнних цін, а на 40 прц. теперішніх. Корпорація майстрів хоче йти на уступки, але не до повної висоти домагань. До згоди не прийшло. Кажуть, що кафлярі дістають найбільшу плату з усіх ремісників. Покищо самі майстри приймають роботу далі.

— **Кохаючий муж.** У Тарнові якийсь добродій Лазарський, що ставав перед судом у сепараційній справі, найшов новий спосіб, як виграти процес: витягнув з кишені револьвер і під його дулом примусив суддю, щоби взяв від жінки присягу, що вона зрікається сепараційної скарги. Револьвер був без кулі.

— **Катастрофи.** На лінії Торунь-Грудьондз 12 вагонів з крамом і льокомотивою вилетіло із шляху невідомо чому; 6 ранених. — Поїзд, що їхав через Гарупав і вбив 4 особи. Градова буря знищила великі простори піль у Семигороді є й убиті. Англійський пароплав вирятував 96 пасажирів франц. корабля „Сен Франсуа" розбитого біля Маніли. На лінії Ню-Йорк Онтаріо зударились два поїзди; перші вагони потрощені, багато жертв.

— **Новий залізничий дворець у Києві.** 27. м. м. закінчився конкурс на проект фасади нового залізн. двірця. Першу нагороду дістав інж. Вербицький. Якщо вірити „Правді", яка не завсіди пише правду, будова почнеться ще цього року.

— **Померли:** син відомого письменника Людвіґа Анценґрубера, Карло, теж письменник, віденський повістяр і фейлетоніст; д-р Альбрехт Коссель, фізіольог, у 74-ім р. життя; лавреат Нобля з 1901 р. Його головний твір: „Ткань людського тіла і мікроскопічні досліди над ним".

— **Левін — сміливець.** Левін, товариш подорожі Чемберліна, залишившись сам у Парижі, рішив вернутись до Ню-Йорку на літаку з одним французьким летуном. Цікаво, чи на цей раз він прохатиме дозволу жінки.

— **Конґрес европейських національностей 1926 р.** Під таким заголовком вийшло справоздання з минулорічного зїзду в Женеві; у ньому маємо огляд діяльности усієї організації, її розвитку та завдань разом з рефератами про основні питання долі національних меншостей, нпр. забезпечення економічної рівноправности національности, її право до виборів, вирішення конфліктів між урядом і національними групами. Німецький текст можна дістати у Відні: *Sekretariat des Nationalitätenkongresses, IV. Margarethenstrasse 36*, французький вийде цими днями в Парижі.

— **Ріжні рекорди.** До гарного віку 105 літ дожила еспанська акторка Ата Гонзальвос, що до останніх літ грала на сцені і вміла з 1000 роль на память. — У Шікаго відкрили 11 таємних шинків, де студенти постійно запивались... привабленi суворим законом проти алькоголю. — У Тель-Авів (Палестина) 4-ох комуністів насильно влило жидівському студентові велику порцію рицинового олію за його статті. — У Льондоні паде дощ уже три тижні; це спонукало тамошніх вуличних овочевих торговців-італійців дати її

новим літер. напрямком — символізмом. Особиста знайомість з „апостолом" цього руху Малярме, полишає на ньому сліди на все життя. Хоча як Валері силкується нині промовляти мовою кришталево-ясних ідей, він продовжує свідомо лінію свого вчителя, який не хотів бути надто ясним і ставав інколи просто езотерично нерозгаданим.

Після впливів Малярме приходить музика: Вагнер і Бетовен, а згодом Едгар По, не як поет і не як творець жахливих оповідань, а як своєумний фільософ „Геврики". Опісля подорожі — Італія, Англія, інженірські студії, математика і — який нечуваний скок! — посада головного секретаря найбільшої телеграфічної агенції у Парижі „Гаваса". Поет і самотник приймає щодня деникарські звістки з усіх кінців світа і передає їх у телеграфній формі. У 1895 р. видає „Вступ до методи Ліонарда да Вінчі", 1896 р. дивний денник рефлексій „Вечорі з паном Тест", і від цього часу завзято мовчить. 20 літ минає йому на студіях точних наук, фільософії, музики, малярства, без думки про власні книжки. Аж у 1917 р. видає свою поему „Молода Парка", у 1921 р. збірку „Привабн" і досить йому видати із своїх записок ще кілька нарисів (у 300 примірниках!) щоби стати притьмом славним.

Нема нині в Европі письменника, який такою малою скількістю творів як Валері, створив би таку велику літературу про себе. Причина цього в притаєній силі кожного рядка поезії чи прози, сконденсованих як афоризм, вирізьблених як найкраща грецька статуя. Валері прихильник клясичної форми, звеличник Расіна. Думка володіє над формою і над почуванням, а одночасно вона сама ошліфована до тої гостроти, з якої починаються недосказн, натяки замісць висновків, сумніви замісць преміс.

Передімною один з таких останніх творів Валері (не смійтесь!): його офіціяльна промова у „Франц. Академії" — т. зв. „похвала" свого попередника, якого місце він заняв: А. Франса. Валері на-пів з іронією каже про нього: „Щож є ціннішого, як солодка омана ясности, яка лишає нам почування, що ми збагачуємось без зусилля, без труду відчуваємо насолоду, без напруги розуміємо, маємо розкіш із видовища, за яке не платимо!" Валері подивляє ясність Франса, його рівновагу, погоду, вмілість торкатись усіх проблем крилом метелика, але не заздрить йому нічого. Всі заздрять самому Валері прикмет зовсім протилежних.

Історик Гацокс, що „приймав" Валері, зясовуючи його творчість та заслуги почав від слів: „Ви — автор важкий" і не соромився робити застереження, чи добре зрозумів деякі його поеми, дарма, що виховувався в тім самім середовищі поетів. Після цього і я не соромлюсь, що знаю Валері так мало, хоча прочитав кільканайцять нарисів про нього, і не бачу причини, чому мали би соромитись ті, що не знають його зовсім, а не гинуть за останньою модою. Місяць тому, під напором популярности, Валері видав у дешевім виданні збірку своїх фільософічних нарисів і обіцює публиці таку-ж книжечку поезій. Та не треба аж бути скромним, щоби бачити, що думки про проблеми архітектури, психольогії творчости да Вінчі чи танцю не є питаннями, які можуть поширити світогляд наших поетів або цікавити найбільше палкого почитувача модерної літератури.

Зрозуміти Валері без його попередників і без проблем, з якими змагаються нечисленні одиниці в самій Франції — нелегко. А як читати поезію важку для його товаришів по перi, не маючи змоги відчути того, що в ній є джерелом сили та тайни: її ритму та серпанку нюансів довкола кожного слова, важеного роками чов на аптикарських терезках?

У творчости Валері цікавить найбільше критику та загал один і той самий факт: тайна його літературної карієри. А втім для критики є це проблема духової еволюції письменника та засобів слова, що втягли в себе спадщину літ праці, а для читаючого загалу — бажання найти в його книжках рецепту на славу, популярність і моду, на цю трійцю в одній особі, яку можете назвати хоча би іменем цікавих наших предків відкритих Дарвіном.

Хочете висновків?

Перший такий: світогляд не твориться висновками. Коли вам здається, що розумієте кожний твір зокрема, а не бачите поза ними індивідуальности письменника — не розумієте нічого. Великі твори надто великі, щоби стати прикладом для інших. Не на те письменник підготовляється 20 кілька літ до вислову себе, щоби його здобутки можна найти списані на папері. Валері важкий і недоступний не своїми творами, а передуманим життям, в якому, мов у кришталевій вазі, переломлюються відтінки всіх колірів.

Ще змалку чув кожний з нас: що має читати, щоби мав повний і ясний світогляд. Щасні ті, що найшли такі книжки і ще щасніші ті, що знають, які потрібні для світогляду інших!

...пільну Службу Божу, з проханням порухи. — У Торіно зробили цими днями такий експеримент: цирковий сміливець Уго Цуккіні заліз у дуло великої гармати, причіплений до великанського пера і дав себе вистрілити, мов кулю. Підлетів на 40 м. угору і впав у віддалі 100 м. до приготованої там сітки, ціліський і вдоволений. — На клініці в Будапешті ведуть уже рік цікаві наукові досліди як лічити рака отрутою ціянкалі. Досліди роблені на звірятах дали добрі вислідн; є надія, що згодом цей середник приноровлять до людей.

— Памятник уявленому геросві. Хто не знає Шерльока Гольмса. Він — славніший від свого творця Конана Дойля, якого ще неодин читач забув з того часу як Дойль перестав писати сенсаційні повісти, а зайнявся виключно спіритизмом. Дойль став головою нового духового руху і не хоче вже мати нічого спільного із своїм детективом. Проти нього запротестував великий прихильник детективних романів англ. письменник Честертон і в палких статтях переконав загал, що Шерльок Гольмс заслуговує на памятник і то швидше як десятки тих дійсних славних людей, що стоять на вулицях Льондону. Почалась збірка і Шерльок Гольмс, як Дон Кіхот, буде увіковічнений і випередить свого творця, який хто зна, чи скоро діждеться памятника за свої твори.

— Світова всячина. 11. серпня як роковина веймарської конституції стане національним святом нім. республики. — У Мадриді закінчився конгрес представників преси романських народів. — Румунія приготовляє для всіх військових злочинців загальну амнестію; по військових судах лежить 20.000 процесів. — 6. м. м. Прага святкувала память Гуса; у поході взяло участь 50.000 осіб; пополудні були зразкові руханкові змагання. — Над Парижем пройшла велика буря, що торощила шиби та ліхтарні. — Французька рада міністрів призначила 5 міліонів на лет через Атлянтик з Парижа до Ню-Йорку. — Представник Китаю в Лізі Націй зрікся свого становища і їде до свого націоналіст. уряду. — Японці винайшли гази, які нищать на віддаль гармати та літаки. (Ліга Націй могла би їх відкупити і легко розброїти всю Европу!) — Злучені Держави проектують на найближчих 5 літ 21 міл. дол. на воєнну авіяцію. — 25. вересня збирається в Відні міжнар. конференція воєнних інвалідів. — Між Австрією і Англією скасовані візи. — Бувший нім. міністр райхсвери Секкт і пять офіцирів нім. штабу студіюють в Італії реформи в армії та фльоті. — Еспанська рада міністрів рішила зорганізувати аеродром в більшости еспанських провінцій, а також на балеарських і канарійських островах. — У Москві помер відомий режісер і артист К. Д. Греков.

— На передвиборчім вічу. Зїхав на село зі Львова на віче рухливий організатор і добрий промовець. Тому, що на вічу явилися прихильники всіх партій, промовець мусить зачати чимсь „нейтральним", щоби відповідно настроїти і недопустити зразу розігнання вічевиків. Тому зачав від промислу тай каже: Непроглядна масо... Чи застановлялися ви коли над нашим промислом... ні... Правда, що ні... або... слабо... а хочете знати се підвалина нашого буття... От дивіть є у нас фабрика пасти Елегант... а тут всі як оден не дають промовцеві кінчити, лиш прямо закричали... ми знаємо... знаємо... ми її уживаємо і все будемо уживати... Промовець запримітив таке одушевлення, думає, шкода часу і звернув на вибори. 43 1—1

— Фірма ДЕЛЬ-КА уладжує і цего року, почавши від 11. липня велику літну сезонову випродаж по значно знижених цінах. І так тепер коштує н. пр. полотняне взуття зол. 12·90 давніше 14·50, сатинові тепер 14·90 давніше 16.50 поодинокі пари ріжного рода взуття найліпших якостей давніше 40·50, тепер зол. 28.50 і т. д. Найліпша нагода дешевого закупу. Диви оголошення на стороні 5. 1—1

— З кіна. У кіні „Паляс" нова фільма „Кохання чи престол" у 10 діях і „Секретарка пана шефа" ком. в 8 діях; у кіні „Коперник" „Жива маска" на підставі песи славного Піранделя з Конрадом Вайдтом у 8 діях і комедія в 7 діях „Не бреши!"

Висліди виборів у Румунії.

Букарешт, 8. липня 1927.

До год. 10. в полудне були уже знані висліди виборів у цілій державі. Теперішній уряд Братіяну одержав поважну більшість. Ліберальна партія одержить біля 290 мандатів, селянсько-народня до 70, а решта припаде для національних меншостей. Генерал Авареску мав потерпіти велику поразку навіть у свому виборчому окрузі, де одержав лише 350 голосів, коли ліберальна партія зібрала там на свого кандидата аж 20.000 голосів.

Французи вдоволені зі знищення німецьких фортець.

Берлін, 8. липня 1927.

„Теглїхе Рундшау" приносить телеграфічну вістку з Парижа, в якій твердить, що справоздання французького військового знатока, що брав участь у верифікації військових укріплень в Кенігсбергу і Летц, викликало серед офіціяльних французьких кол велике вдоволення. Якщо вислід верифікації в Глогові та Кістшині буде такий самий, тоді моглоб, на думку щоденника — прийти легко до поновлення переговорів про евакуацію Надренії.

Німець про східне Льокарно.

Прага, 8. липня 1927.

„Ческе Слово" приносить розмову свого берлінського кореспондента з впливовим центровим послом Райхстагу прелатом д-ром Кассом про східне Льокарно. Д-р Касс запевняє, що єдиною підставою дипльоматичної акції Німеччини є і буде Льокарно. Найважнішою політичною проблемою, що чекає на розвязання в тих підставових межах, — це евакуація Надренії та порозуміння з Польщею. Поволи треба підготовляти східне Льокарно. І нині набирає з уваги на те великого значіння торговельна угода з Польщею, а також створення сприяючих умовин для економічної співпраці між обома народами. Великою перепоною у польсько-німецькому зближенні є передовсім справа коридора (данцігського), без поладнання якої не можна навіть думати про якунебудь дефінітивну угоду. На думку Касса розвязання цієї проблеми моглоби послідувати шляхом відповідного режіму, при чому теоретична суверенність моглаби остати при Польщі, але інтереси Німеччини мусіли би бути в якнайбільшій мірі забезпечені. Границі обох держав мусіли б стати невидимими, щоби під ніяким оглядом не перешкаджали сполуці двох німецьких земель.

До чого послужить американська позичка?

Варшава, 9. липня 1927.

Львівська „Хвиля" приносить з Варшави вістку, що американська позичка в сумі 15 міліонів долярів має чисто інтервенційний характер. Гроші з неї не вийдуть до державних кас, але будуть в диспозиції уряду або Польського Банку і будуть зужиті лише у випадку, коли зайде потреба інтервенції для ратування золотого. Урад заспокоївся відємним торговельним білянсом. І тому забезпечує собі таким чином кредит, потрібний на удержання золотого на теперішньому курсі якщо зайде потреба цього. Позичка 15 міл. дол. є коротко-терміновою і має бути сплачена з нової довготермінової позички. Якщо до кінця року Польща не дісталаб довготермінової позички, тоді теперішню позичку покриє Польський Банк, який дав на ту суму американським фірмам векслі. Висота відсотків на ту 15-міліонову позичку виносить 6%. Вчора переказано фірмі Блер телеграфічно ½ відс. за посередництво при реалізації позички.

Торговельний білянс пасивний.

Варшава, 9. липня 1927.

Львівська „Хвиля" доносить з добре поінформованих джерел, що польський торговельний білянс пасивний. В місяці червні пасивність білянсу перейшла суму 50 міліонів золотих.

Засідання сенату.

Варшава, 8. липня 1927.

Пленарне засідання сенату відбудеться в середу, 16. ц. м.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·91—8·91·00, канадійський долар 8·88—8·89, чеські корони 26·50—27·00, австрійські шілінги 1.24·75—1·25·—, італійські ліри 5·50—6·—, французькі франки 34·50—34·75, швайцарські франки 171·50—172·—, фунти штерл. 43·30—43·80.

В справі Товариства Прихильників Освіти.

(Лист до Редакції).

В справі Т-ва Прихильників Освіти пересилає нам проф. д-р Ст. Дністрянський ось яку заяву:

Т-во Прихильників Освіти у Відні скінчило в квітні ц. р. сім літ свого істнування. На протязі тих 7 літ був я головою цього Т-ва. Заложено головно для допомоги українського студентства, яке після української війни опинилося

...ла еміграції, знайшло воно в широких кругах нашого громадянства, зокрема за Океаном, горячу підпору, за яку маю честь отсим усім Добродіям Т-ва зложити публично найсерде́чнішу подяку. Але згодом перестали плисти всі ті джерела, з яких Т-во Прихильників Освіти у Відні черпало для допомоги віденському і взагалі австрійському українському студенству. Первісні студенти-еміґранти покінчили свої студії, в краю почали наладнуватися відносини до повороту еміґраційного студентства. Українське студентство по австрійських високих школах перестало на загал носити справжній характер еміґрації. Тому й первісна мета віденського Т-ва Прихильників Освіти була вже осягнена, бо мимоволі весь осередок студентського життя перенісся до краю.

В зрозумінні тієї метаморфози постановили Загальні збори віденського Т-ва Прихильників Освіти 1926 р. **приступити до ліквідації Т-ва у Відні,** якщо на протязі року буде засноване у Львові нове Товариство Прихильників Освіти. Тому Виділ Товариства ужив у 1926 р. заходів, щоби прийшло до заснування нового Товариства. Це й наступило — і від початку 1927 р. істнує вже Т-во Прихильників Освіти у Львові.

На жаль, Загальні збори віденського Товариства в квітні ц. р. висказалися за дальшим продовжуванням свого істнування і проти ліквідації. Таке рішення приневолило мене **скласти уряд голови віденського Товариства.** З заложенням аналоґічного Товариства в краю уважаю свою місію покінченою і взиваю всіх давніх членів віденського Товариства, щоби вступили в члени нового Т-ва Прихильників Освіти у Львові й допомогли йому до найкращого розвитку.

Проф. д-р Стан. Дністрянський.

Всячина.

Вік безсмертних. У звязку з фейлєтоном про франц. поета Валєрі, подаємо для цікавих статистику віку його товаришів. Валєрі вибраний до Франц. Академії останнім — наймолодший; він має 56 років. Найстаршим є там Клемансо, який має 86 літ; Жіль Камбон 82; Де Ля Ґорс 81; Порто-Ріш і Альбер Бенар мають по 78; маршал Фош 76; Поль Бурже і марш. Жофр по 75; Рене Базен і Ганото по 74; Кюрель і марш. Ліотє по 73; Пікар 71; Жоннар 70; Бріє 69; Бодріяр, Берґсон, Нольгак, Донне, Лявedан і Жіліян по 68; Думік і Поанкаре по 67; Барту, Преву і Естоніє по 65; Андрі-Робер 64; Шеврійон, Бедіє та Реніє по 63; Бремон 62; Бертран 61; Леконт 60; кн. де Ля Форс 59; Ґойо 58 і Бордо 57 літ.

Чи лікар може бити пацієнта? На це питання дав потверджуючу відповідь суд в Ґетінґені у своїх інстанціях. Обставина була така: мати привела до операції свого 8-літнього синка. Цей кусав, копав і щипав, так, що лікар був безсильний. На другий день мати вернулась із синком, домагаючись операції конче, і заявила, що може з ним зробити, що хоче. Лікар дав хлопцеві два добрі стусани і операція пішла добре. Тоді мати подала лікаря в суд, за те, що бив її сина. Суд лікаря звільнив.

Відозви і комунікати.

Тому, що на Надзвичайних Загальних Зборах Кружка „Рідної Школи“ ім. М. Шашкевича в Золочеві 1. липня 1927 не дійшло до вибору Старшини Кружка, — веде агенди Кружка аж до дальшого розпорядку установлена Головною Управою „Рідної Школи“ Делеґатура, до якої входять: о. шамб. д-р Степан Юрик, д-р Теодор Ваньо, д-р Осип Залужний.

Головна Управа „Рідної Школи“

М. Білецький в. р. м.-голова. *Т. Мартинець в. р.* за секретаря.

Час відновити передплату

На самооборону.

На спеціяльний фонд Українського Національно-Демократичного Обєднання, призначений на переведення громадських виборів, зложили отсі громадяни:

25. д-р Володимир Охримович, Львів, 3 д.
26. д-р Корнило Троян, Ходорів, 5 дол.,
27. о. Домет Садовський, Львів, 3 дол.,
28. о. Дамян Лопатинський, Львів, 3 дол.,
29. о. д-р Андрій Ішак, Мільно, 10 дол.,
30. д-р Михайло Волошин, Львів, 10 зл.,
31. д-р Ст. Дрогомирецький, Отинія, 25 зл.,
32. о. Олександер Русин, Коломия, 50 зл.,
33. д-р В. Паславський, Дрогобич, 100 зл.,
34. д-р Іван Кміцикевич, Львів, 10 дол.,
35. директор В. Кузьмович, Дрогобич 3 д.,
36. директор Яр. Колтунюк, Львів, 3 дол.,
37. Стефан Сасик, Дрогобич, 5 дол.,
38. Дмитро Хомяк, Львів, 1 дол.,
39. Михайло Стефанівський, Львів, 5 дол.,
40. о. Спиридіон Каргут, Львів, 1 дол.,
41. Ю. Д.......... 5 зол.

(Дальше буде.)

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Нового Українського Театру.

Жидачів
10. VII. Блакитний лис.
12. VII. Вій (прощальна вистава).
Ходорів
9. VII. Дні нашого життя.
10. VII. Запорожський скарб.
11. VII. Життя людини.

Театр приймe до постановки нові штуки і переклади наших письменників. Надсилати проситься до театру на місцевість подану в „Ділі“. Рукописи мусять бути читкі а листи поручені. Штуки неприняті театр. комісією будуть повернені. 1—2

Пригадка збирачам жертв на інвалідів. Пригадується всім, що одержали листи в цілі переведення збірки на українських інвалідів, щоби негайно звернули ті листи разом із зібраними жертвами. Підрахунок жертв закінчується та буде незабаром опублікований, тому не повинно в ньому бракувати ні одної зеленосвяточної збірки. — *Канцелярія Українського Т-ва Опіки над Інвалідами у Львові, вул. Руська 3 II. пов.*

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Конкурс.

Головна Управа „Рідної Школи“ у Львові розписує конкурс на управителя для гімназії „Рідної Школи“ в Коломиї. Вимагана кількалітна учительська практика, повна кваліфікація, платня як у держ. гімн. Належито удокументовані просьби вносити до Головної Управи „Рідної Школи“ у Львові, Ринок ч. 10/II. в речинці до 31 липня ц. р. 2471 3—?

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“ З друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів. Ринок ч. 10.